

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Г. КОРОЛЕНКА

ДЕФЕКТОЛОГІЯ. ЛОГОПЕДІЯ

ПРОГРАМА
ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ
для студентів V курсу вищих навчальних закладів
стаціонарної і заочної форми навчання
спеціальності 7.010106 – “Дефектологія. Логопедія”

Полтава – 2006

УДК 616.89

ББК 74.3

Дефектологія. Логопедія: Програма державного екзамену для студентів V курсу вищих навчальних закладів стаціонарної і заочної форми навчання спеціальності 7.010106 – “Дефектологія. Логопедія” / Укл. В.І. Березан, Л.О. Федорович, Н.Г. Пахомова. – Полтава: ПДПУ, 2006. – 36 с.

Укладачі: *Валентина Ігорівна Березан*, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;
Людмила Олександрівна Федорович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;
Наталія Георгіївна Пахомова, старший викладач кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Рецензенти: *В.В. Тищенко*, кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки АПН України (м. Київ).
Л.О. Хомич, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної і корекційної педагогіки Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, завідувачка відділу проблем виховання у професійно-технічних закладах Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (м. Київ);

Основні положення програми державного екзамену дозволяють студентам-випускникам отримати інформацію про структуру питань державного екзамену “Дефектологія. Логопедія”, ознайомитися зі змістом курсів, питання з яких виносяться на екзамен, критеріями оцінювання, списком джерел, які можна використовувати на державному екзамені, а також зі списком рекомендованої літератури з кожного предмета.

Друкується за рішенням вченої ради Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол №__ від ____2006 р.).

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТ ПРОГРАМИ	5
Вступ до спеціальності “Дефектологія”	5
Логопедія з історією логопедії	6
Розвиток, навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями	7
.....	
Методика психолого-педагогічної і медичної діагностики	8
Основи сурдопедагогіки	9
Основи олігофренопедагогіки	10
Основи тифлопедагогіки	11
Логоритміка з методикою	12
Відбір дітей в логопедичні установи	14
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ ТА УМІНЬ СПЕЦІАЛІСТІВ	16
ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ “ДЕФЕКТОЛОГІЯ. ЛОГОПЕДІЯ”	17
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	24
СПИСОК ДЖЕРЕЛ, ЯКИМИ МОЖНА КОРИСТУВАТИСЯ НА ДЕРЖАВНОМУ ЕКЗАМЕНІ	25
.....	
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	26
Вступ до спеціальності “Дефектологія”	26
Логопедія з історією логопедії	27
Розвиток, навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями	28
.....	
Методика психолого-педагогічної і медичної діагностики	28
Основи сурдопедагогіки	29
Основи олігофренопедагогіки	29
Основи тифлопедагогіки	30
Логоритміка з методикою	30
Відбір дітей в логопедичні установи	31

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Корекційна і логопедична робота в сучасних соціокультурних умовах набуває все більшого значення. Професія дефектолога-логопеда спрямована на забезпечення ефективної допомоги дітям дошкільного і шкільного віку з особливими освітніми потребами, а саме: виявлення, попередження і усунення порушень мовлення для забезпечення цілісного особистісного розвитку цих дітей, їх подальше успішне навчання й освіти та адаптацію в межах індивідуальних можливостей у суспільстві.

У фаховій підготовці студентів за спеціальністю 7.010106 – “Дефектологія. Логопедія” серед нормативних навчальних дисциплін значне місце відводиться циклу фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, що охоплюють загальні науково-теоретичні та історико-педагогічні положення дефектології й логопедії, відомості про основні види і форми мовленнєвих порушень, їх механізми, структуру і характерні прояви, методи й прийоми виявлення та корекції, особливості організації корекційної допомоги дитячому і дорослому населенню та їх профілактику. Специфіка підготовки студентів полягає у синтезі медико-біологічних і психолого-педагогічних знань про різні відхилення у загальному психофізичному розвитку дітей, а також мови й мовлення.

Завданням професійно-орієнтованих навчальних дисциплін було закласти науково-теоретичні основи цілісної системи світоглядних педагогічних поглядів, уявлення про професійні основи, індивідуальні якості спеціаліста та напрями і зміст корекційно-педагогічної діяльності з дітьми дошкільного і шкільного віку з особливими освітніми потребами, підлітками та дорослими, сформувавши практичні навички і професійні уміння попередження, виявлення й усунення лексико-граматичного і фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення у осіб з порушеннями мовлення засобами спеціального навчання і виховання.

Як показують спостереження і спеціальні дослідження, несприятливі соціально-економічні тенденції сучасного життя сприяють зростанню кількості дітей з порушеннями перебігу нормального природного розвитку і недоліками мовлення. Тому, враховуючи особливо важливе значення особистісного становлення дітей з особливими освітніми потребами, педагог, зокрема дефектолог, логопед, повинен уміти кваліфіковано допомогти дітям різного віку у дошкільних освітніх й спеціальних закладах, логопедичних пунктах загальноосвітніх шкіл, у

поліклініках і стаціонарних відділеннях системи охорони здоров'я та закладах корекційно-реабілітаційного спрямування.

Саме тому метою комплексного державного екзамену "Дефектологія. Логопедія" є виявлення професійних знань та умінь майбутніх спеціалістів – дефектологів-логопедів з різних напрямів педагогічної діяльності.

Теоретичну і методичну основу екзамену становлять курси "Вступ до спеціальності" та "Логопедія з історією логопедії", які передбачають підготовку студентів до професійної діяльності дефектолога, логопеда. Для перевірки засвоєння теоретичних знань і сформованості практичних умінь до державного екзамену також включені курси:

- Розвиток, навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями.
- Методика психолого-педагогічної і медичної діагностики.
- Основи сурдопедагогіки.
- Основи олігофренопедагогіки.
- Основи тифлопедагогіки.
- Логоритміка з методикою.
- Відбір дітей в логопедичні установи.

До комплексу комплексного державного екзамену "Дефектологія. Логопедія" входять 30 білетів. Кожний білет має по три питання: перше – теоретичне; друге передбачає виявлення знань і умінь з; третє – розв'язання

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ до спеціальності “ДЕФЕКТОЛОГІЯ”

Мета курсу

Теорія спеціалістів про норму і патологію. Поняття “дитина з дефектом”, “аномальна дитина”, “дитина з обмеженими психофізичними можливостями”. Види і класифікація дефектів розвитку та їх причини. Теорія Л. Виготського про комплексну структуру аномального розвитку. Первинний дефект та вторинні відхилення. Вроджена та набута дефективність. Теорія Л. Виготського про єдність біологічного і соціального. Взаємозв'язок між навчанням і розвитком. Загальна характеристика дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями.

Дефектологія як наука про виховання, навчання та адаптацію дітей з обмеженими психофізичними можливостями. Методологічні та науково-теоретичні основи дефектології. Завдання дефектології – профілактика, виявлення та корекція вад психофізичного розвитку дітей. Розробка принципів, методів і систем комплексного навчання, виховання та розвитку. Основні категорії дефектології: розвиток, виховання, навчання, корекція, компенсація, реабілітація, соціальна адаптація. Місце дефектології в системі наукових дисциплін. Зв'язок дефектології з дисциплінами медичного та психолого-педагогічного циклів, соціологією та юриспруденцією. Складові дефектології: сурдопедагогіка, олігофренопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедія та відповідно спецпсихологія. Етапи становлення та розвитку дефектологічної науки. Здобутки Інституту спеціальної педагогіки АПН України в збереженні, розвитку попереднього досвіду спеціального навчання, виховання,

підготовки дітей з обмеженими психофізичними можливостями до життя в оновленому суспільстві та розбудові системи спеціальної освіти.

Вимоги до знань та умінь:

Знати: основні поняття дефектології; особливості дітей дошкільного віку з різними психофізичними й розумовими вадами; методи педагогічного вивчення і виявлення порушень розвитку у дітей; групи дітей з обмеженими психофізичними можливостями; систему освітніх спеціальних закладів для дітей з обмеженими психофізичними можливостями; шляхи та напрямки профілактики та корекції психофізичних порушень у дітей-дошкільників; вимоги до педагога-дефектолога.

Уміти: спостерігати та аналізувати порушення у розвитку, навчанні та вихованні; виявляти дітей, які мають відхилення у розвитку; аналізувати особливості діяльності та поведінки дітей з відхиленнями; визначати і класифікувати вид порушення розвитку дитини, надавати рекомендації відносно спеціальної профілактики та корекції порушень.

Питання до державного екзамену:

1. Дати визначення дефектології, як педагогічної науки. З'ясувати її зв'язки з іншими науками, визначити об'єкт, предмет і завдання.
2. Розкрити теоретичні основи дефектології, історію її розвитку та становлення як педагогічної науки.
3. Висвітлити напрями та перспективи розвитку дефектологічної науки в Україні.
4. Перерахувати основні причини зумовлюючі аномальний розвиток дітей.

5. Охарактеризувати дітей з дітьми із комбінованими порушеннями та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
6. Охарактеризувати дітей із ЗПР та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
7. Охарактеризувати дітей із порушеннями опорно-рухового апарату та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
8. Охарактеризувати дітей із порушеннями поведінки та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
9. Охарактеризувати дітей із порушеннями мовлення та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
10. З'ясувати структуру аномального розвитку дітей та назвати основні групи дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями.

ЧАСТИНА II. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛОГОПЕДІЇ

Розділ 1. Теоретичні основи логопедії

Логопедія як педагогічна наука, її теоретичне і практичне значення. Логопедія — це наука про порушення мовлення, методи їх попередження, виявлення і усунення засобами спеціального мовлення і виховання. Короткі історичні відомості про становлення логопедії як науки. Структура сучасної логопедії складають: дошкільна, шкільна логопедія і логопедія підлітків і дорослих. Предмет, об'єкт вивчення логопедії, мета, завдання і методи. Прийоми та засоби формування правильного мовлення у дітей. Загальні відомості про мову і мовлення, імпресивне, експресивне та

усне і писемне мовлення. Структурні компоненти мовлення: звуковимова, словник, граматична будова, інтонаційно-виразні засоби. Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Можливі порушення мовлення: фонетично-фонематичні, лексико-граматичні, просодичні, порушення письма. Роль екзогенних і ендогенних факторів у виникненні мовленнєвих порушень. Загальні відомості про причини порушення мовлення. Центральні, периферичні, функціональні і органічні мовні порушення. Принципи аналізу мовних порушень. Класифікація мовленнєвих порушень: клініко-педагогічна і психолого-педагогічна. Огляд мовленнєвих порушень. Недоліки звукової сторони мовлення, зокрема порушення або несформованість звуковимови (функціональні і механічні дислалії), недоліки голосу (афонія, дисфонія, фонастенія, ринофонія), порушення звуковимови і голосу (ринолалія) порушення всієї звукової сторони мовлення (дизартрія), порушення темпу мовлення (брадилалія, тахілалія, заїкання, затинання). Порушення структурно-семантичної сторони мовлення: алалія, афазія. Недоліки читання (дислексія) і письма (дисграфія). Дидактичні основи корекційно-педагогічної роботи, засоби і прийоми сучасної дошкільної логопедії. Принципи і методи логопедичного впливу. Особистість логопеда. Актуальні проблеми сучасної логопедії. Основний понятійно-категоріальний апарат логопедії.

Розділ 2. Порушення звукової сторони мовлення їх види, і корекція. (дислалія, ринолалія, дизартрія)

Характеристика фонем української мови за місцем і способом утворення, участю голосу, та наявності або відсутності додаткового підняття середньої частини язика.

Вікові особливості розвитку правильної звуковимови у дітей до 5 років. Поняття про недоліки і порушення звуковимови у дітей та причини їх виникнення. Клінічна характеристика порушень мовлення (дислалія, ринолалія, дизартрія) за причинами їх виникнення (функціональні і органічні).

Дислалія – як порушення звуковимови при нормальному слухові і збереженій інервації мовного апарату. Короткі історичні відомості дослідження розладів усного мовлення. Основні форми дислалії. Функціональні дислалії. Механічні дислалії. Акустико-фонематична дислалія, артикуляторно-фонематична, артикуляторно-фонетична. Рівні порушеної вимови (відсутність, заміна, викривлення). Прості і складні дислалії. Лінгвістична характеристика недоліків звуковимови: за основними формами прояву і групами порушених звуків.

Способи і прийоми виявлення недоліків вимови у дітей. Методика логопедичного впливу при дислалії. Основні етапи корекційно-педагогічної роботи по усуненню недоліків звуковимови: підготовчий етап, етап формування первинних вимовних умінь і навичок, етап формування комунікативних умінь і навичок. Недоліки вимови окремих голосних і приголосних звуків сигматизм, ротацізм, ламбдацізм, капацізм, йотацізм, дефекти дзвінкості і твердості, приголосних. Обстеження фонематичної компетентності у дітей. Основні етапи послідовної корекційно-логопедичної роботи по усуненню мовленнєвих вад: розвиток фонематичних процесів (уваги, сприймання); розвиток артикуляційної моторики; формування (постановка) правильної вимови звуку; диференціація поставленого звуку у вимові. Послідовність автоматизації поставленого звуку: автоматизація звуку у складах (прямих, обернених, із збігом приголосних); автоматизація звуку в словах (на початку слова,

в кінці, в середині); автоматизація звуку у реченні; автоматизація звуку у чистомовках і віршах; автоматизація звуку в коротких і довгих оповіданнях, автоматизація звуку у розмовній мові. Комплексний медико-педагогічний характер вивчення, навчання і виховання дітей з вадами вимови.

Ринолалія. Поняття про ринолалію, її види і форми та причини виникнення. Структура дефекту при ринолалії. Вплив вроджених розщелин губи і піднебіння на фізичній, психічний і мовленнєвий розвиток дитини. Принципи, система і прийоми корекції цього дефекту. Особливості навчання і виховання дітей з ринолалією в умовах спеціального дошкільного закладу.

Дизартрія. Поняття про дизартрію як самостійне порушення мовлення та як одного із симптомів дитячого церебрального паралічу. Види дизартрії та її причини. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією. Структура дефекту при дизартрії: Принципи, прийоми обстеження дітей з дизартрією. Методи і прийоми корекційно-педагогічної роботи при дизартрії в умовах спеціальних дошкільних і реабілітаційних закладах.

Розділ 3. Порушення темпо-ритмічної сторони мовлення

Короткі історичні відомості про вивчення порушень темпу і ритму мовлення у дітей. Характеристика темпу і ритму мовлення та їх порушень. Брадилалія, тахілалія, фізіологічні затинання, ітерації, їх причини та прояви. Класифікація різновидів тахілалії. Обстеження дітей з порушеннями темпу мовлення. Методика корекційної роботи по усуненню темпу і ритму мовлення. Профілактика недоліків темпу ритму мовлення у дітей.

Заїкання. Історія розвитку вчення про темпо-ритмічні розлади мовлення. Поняття заїкання та причини виникнення. Поширеність заїкання серед дітей. Характеристика мовлення дітей з заїканням. Прояви заїкання: стан нервової системи, фізичного здоров'я, загальної і мовленнєвої моторики, психологічні особливості таких дітей. Характеристика мовленнєвих судом при заїканні: місце, тип, частота. Обстеження дітей з заїканням. Комплексний підхід до усунення заїкання. Основні принципи лікувально-виховної роботи з дошкільниками: режим, лікувальні заходи, логопедичні заняття, логоритмічні ігри і вправи. Дидактичні основи логопедичних занять дошкільників з заїканням. Методика логопедичних занять. Логопедична робота з школярами, підлітками і дорослими. Роль сім'ї, дитячого садка і школи в процесі усунення заїкання у дітей.

Розділ 4. Порушення лексико-граматичної сторони мовлення

Особливості розвитку словника і граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку. Основні закономірності засвоєння рідної мови. Загальний недорозвиток мовлення: характеристика рівнів та причин виникнення. Навчання і виховання дітей з фонетико-фонематичним і загальним недорозвитком мовлення. Поняття алалії та її поширеність. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення алалії. Симптоматика і механізми алалії. Моторна і сенсорна форми. Особливості мовлення, розумового і психічного розвитку дітей з алалією і афазією. Місце алалії і афазії в системі мовних порушень у дітей: відмінність від афазії, недорозвитку мовлення, туговухості і розумової відсталості. Обстеження дітей з алалією. Система корекційного впливу

при моторній алалії. Сенсорна алалія та система корекційного впливу. Психолого-педагогічна характеристика дітей з недоліками слово і фразоутвореннями.

Поняття афазія. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення симптоматики і механізм афазії. Акустико-гностична сенсорна афазія. Акустико-мнестична афазія. Семантична афазія. Аферентна моторна афазія. Еферентна моторна афазія. Динамічна афазія. Обстеження і основні напрямки корекційно-логопедичної роботи з афазиками. Основні вимоги до проведення корекційної роботи по розвитку лексико-граматичної сторони мовлення, види мовних вправ для розвитку семантичної, складової, звукової сторони мовлення і зв'язного мовлення. Спеціалізовані заклади для дітей з тяжкими розладами мовлення.

Розділ 5. Порушення писемного мовлення та його попередження у дітей

Історичні відомості про вивчення порушень читання і письма. Відмінності писемного і усного мовлення. Механізм формування писемного мовлення. Поняття дислексії. Етіологія дислексії. Психологічний аспект механізмів порушення читання. Класифікація дислексії. Умови оволодіння писемним мовленням. Порушення писемного мовлення при різних порушеннях усного мовлення. Поняття дисграфії. Психофізіологічна структура процесу письма. Симптоматика, механізми і класифікація дисграфії. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма. Підготовка дітей до оволодіння грамотою, її поняття і зміст. Методика логопедичної роботи по усуненню порушень писемного мовлення. Система профілактики порушень читання і письма.

Розділ 6. Організація логопедичної допомоги населенню в Україні

Система соціальних закладів для дітей з порушенням мовлення. Короткі історичні відомості про розвиток системи спеціальних закладів. Логопедична допомога у системі освіти: спеціальні дошкільні заклади, спеціальні школи, логопедичні пункти при загальноосвітніх школах. Логопедична допомога у системі охорони здоров'я і логопедичні кабінети у поліклініках, спеціалізовані ясла для дітей з порушеннями мовлення, спеціалізовані будинки дитини, психоневрологічний санаторій. Логопедична допомога дорослому населенню. Обладнання логопедичного кабінету.

Вимоги до знань та умінь:

Знати: основні закономірності розвитку дитячого мовлення; теоретичні основи логопедії; загальну характеристику мовленневих порушень, які зустрічаються у дошкільному та шкільному віці; шляхи подолання порушень; роль вихователя у роботі з дітьми, що мають порушення мовлення; теоретичні основи ринолалії, дизартрії, порушення голосу, темпу та ритму мови, заїканню, методи і прийоми їх виявлення у дітей, специфіку корекційно-виховної роботи; загальні принципи та прийоми подолання відхилень у мовленневому розвитку; взаємозумовленість мовленневих порушень та загального розвитку дитини.

Уміти: здійснювати корекційне навчання та виховання дітей; проводити підбір тематичного, дидактичного матеріалу; проводити корекційні заняття, співставляти методи та прийоми логопедичного впливу, оцінювати результативність роботи; виявляти різницю між фізіологічними особливостями дитячого мовлення та його

станом при патологічних порушеннях; виявляти відхилення у мовленнєвому розвитку дітей; аналізувати ефективність педагогічного процесу з точки зору якості роботи над мовленням дітей; розбиратися в характері порушень та дефектів мовлення та їх причинах; володіти необхідними методами й прийомами та навичками й уміннями корекційно-педагогічної роботи; проводити бесіди з дітьми, вихователями, батьками; проводити аналіз медико-педагогічної документації та спеціальної літератури.

Питання до державного екзамену:

1. Дати визначення логопедії, як педагогічної науки. Визначити об'єкт, предмет і завдання логопедії. Висвітлити актуальні проблеми сучасної логопедії.
2. Розкрити теоретичні основи логопедії, історію становлення як педагогічної науки в Україні та її зв'язки з іншими науками.
3. Дати визначення загального недорозвинення мовлення у дітей та охарактеризувати рівні ЗНМ.
4. Розкрити сутність психолого-педагогічної класифікації мовленнєвих порушень.
5. Розкрити сутність клініко-педагогічної класифікації мовленнєвих порушень.
6. Розкрити причини і механізми порушень усного і писемного мовлення у дітей.
7. Визначити і охарактеризувати спеціальні принципи корекційно-педагогічної роботи з дітьми з порушеннями мовлення.
8. Вказати основні особливості психолого-педагогічної характеристики дітей з порушенням зовнішнього

звукового оформлення висловлювання при нормальному слухові й інтелекті.

9. Охарактеризувати фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення у дітей та напрями корекційної роботи.
10. Назвати основні етапи логопедичної роботи при фонетико-фонематичному недорозвитку мовлення у дітей.
11. Дати визначення дислалії та розкрити історію її вивчення, причини виникнення та види.
12. Розкрити основні ознаки функціональної дислалії, охарактеризувати її різновиди та етапи логопедичної роботи.
13. Розкрити основні ознаки органічної дислалії у дітей, її причини та охарактеризувати комплексний характер усунення.
14. Назвати основні етапи логопедичної роботи при органічній дислалії та розкрити їх сутність.
15. Дати визначення ринолалії, розкрити історію її вивчення, причини виникнення та види.
16. Назвати основні етапи логопедичної роботи при відкритій ринолалії та розкрити їх сутність.
17. Назвати основні етапи логопедичної роботи при закритій ринолалії та розкрити їх сутність.
18. Розкрити психолого-педагогічні особливості дітей з порушеннями структурно-семантичного оформлення висловлювання при нормальному слухові й інтелекті.
19. Назвати основні етапи логопедичної роботи з групами дітей з нерізко вираженим загальним недорозвитком мовлення та розкрити їх сутність.

20. Назвати основні етапи логопедичної роботи при свистячому сигматизмі та розкрити їх сутність.
21. Назвати основні етапи логопедичної роботи при шиплячому сигматизмі та розкрити їх сутність.
22. Назвати основні етапи логопедичної роботи при ламбдацизмі та розкрити їх сутність.
23. Назвати основні етапи логопедичної роботи при ротацизмі, та розкрити їх сутність.
24. Назвати основні етапи логопедичної роботи при капацизмі та розкрити їх сутність.
25. Назвати основні етапи логопедичної роботи при йотацизмі та розкрити їх сутність.
26. Назвати основні етапи логопедичної роботи при хітизмі та розкрити їх сутність.
27. Назвати основні етапи логопедичної роботи при порушеннях дзвінкості і глухості та розкрити їх сутність.
28. Назвати основні етапи логопедичної роботи при порушеннях твердості і м'якості та розкрити їх сутність.
29. Дати визначення дизартрії. Висвітлити історію її вивчення, причини виникнення, види та напрями логопедичної роботи.
30. Назвати основні етапи логопедичної роботи при дизартрії та розкрити їх сутність.
31. Охарактеризувати порушення голосу, його різновиди та напрями логопедичної роботи.
32. Назвати основні етапи логопедичної роботи з дітьми при дисфонії, ринофонії, афонії та розкрити їх сутність.
33. Охарактеризувати порушення темпу мовлення, його причини та різновиди. Відмітити комплексний характер усунення.

34. Дати визначення заїкування. Висвітлити історію його вивчення, причини виникнення та види.
35. Назвати основні етапи логопедичної роботи з дошкільниками при заїкуванні та розкрити їх сутність.
36. Назвати основні етапи логопедичної роботи з підлітками та дорослими при заїкуванні та розкрити їх сутність.
37. Дати визначення алалії. Висвітлити історію її вивчення, причини виникнення та види.
38. Назвати основні етапи логопедичної роботи при алалії та розкрити їх сутність.
39. Дати визначення афазії. Висвітлити історію її вивчення, причини виникнення та види.
40. Назвати основні етапи логопедичної роботи при афазії у дорослих та розкрити їх сутність.
41. Охарактеризувати порушення писемного мовлення. Висвітлити історію його вивчення, причини та види.
42. Дати визначення дислексії, її видів та охарактеризувати напрями логопедичної роботи.
43. Дати визначення дисграфії, її видів та охарактеризувати напрями логопедичної роботи.
44. Назвати основні етапи логопедичної роботи з молодшими школярами при дислексії та розкрити їх сутність.
45. Назвати основні етапи логопедичної роботи з молодшими школярами при дисграфії та розкрити їх сутність.
46. Організації логопедичної допомоги дітям, підліткам й дорослим в Україні.
47. Розкрити професійні та особистісні якості логопеда як основу ефективності його педагогічної діяльності.

48. Розкрити специфіку логопедичної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.
49. Розкрити специфіку логопедичної роботи при порушеннях опорно-рухового апарату.
50. Висвітлити використання наочності і ТЗН в логопедичній роботі з дітьми.

ЧАСТИНА III. ОСНОВИ ОКРЕМИХ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

Дисципліна „Розвиток, навчання і виховання дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями”

Зміст курсу розглядає поняття “діти з обмеженими психічними і фізичними можливостями”, “діти з особливими освітніми потребами”. Спеціальна педагогіка, її предмет і зміст. Теорія структури аномального розвитку. Загальне поняття про діагностику відхилень у розвитку, раннє виявлення аномалій. Основні групи дітей з порушенням психофізичного розвитку: розумово відсталі діти, діти із затримкою психічного розвитку, діти з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату, діти з психопатоподібними формами поведінки, з синдромом раннього дитячого аутизму, з девіантною поведінкою, діти зі складними дефектами. Вікові та індивідуальні особливості аномальних дітей. Загальнопедагогічні та спеціальні принципи корекційно-педагогічної роботи. Диференціація корекційно-педагогічної роботи в залежності від первинного дефекту та вторинних відхилень. Основні напрями та завдання навчання і виховання дітей з особливими потребами. Фізичне виховання. Сенсорне виховання.

Розвиток пізнавальної діяльності, ознайомлення з навколишнім світом. Розвиток мовлення. Система виховних і навчальних закладів для дітей з особливими освітніми потребами. Стандартизація державної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Роль сім'ї в навчанні та вихованні дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями, робота дефектолога з батьками. Соціальна адаптація та реабілітація дітей з особливими потребами та їх сімей.

Вимоги до знань та умінь:

Знати: науково-теоретичні основи процесу навчання і виховання дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями; соціальну значимість професії дефектолога, місце дефектології серед педагогічних наук, основні категорії дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями, головні особливості організації їх навчання і виховання, основні навчально-виховні заклади для дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями; інтеграційні процеси, які відбуваються в країні по відношенню до дітей з фізичними та інтелектуальними вадами.

Уміти: аналізувати причини аномалій психофізичного розвитку, структуру дефекту; визначати мету, форми і методи корекційного впливу на дітей з різними аномаліями розвитку; спостерігати і аналізувати навчально-виховний процес у спеціальних школах; орієнтуватись в сучасних тенденціях розвитку спеціальної педагогіки та психології; організувати роботу з батьками, які мають дітей з особливими освітніми потребами; проводити просвітницьку роботу, спрямовану на поширення серед населення знань про особливості дітей з порушеннями психофізичного розвитку та шляхи профілактики аномалій розвитку дітей.

Питання до державних екзаменів

1. Визначити характерні особливості дітей з особливими освітніми потребами та розкрити їх класифікацію.
2. Розкрити специфіку та назвати основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими розумовими можливостями.
3. Розкрити специфіку та назвати основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими можливостями зору.
4. Розкрити специфіку та назвати основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми із ЗПР.
5. Розкрити специфіку та назвати основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми з комбінованим порушеннями.
6. Розкрити специфіку та назвати основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми із ДЦП.
7. Розкрити специфіку та назвати основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дітьми із порушеннями мовлення.
8. Довести доцільність комплексного підходу як основи корекційно-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими можливостями.
9. Назвати і розкрити основні принципи організації корекційно-педагогічної роботи з дітьми з обмеженими фізичними і психічними можливостями.
10. Охарактеризуйте типи освітніх закладів спеціальної системи освіти в Україні.

11. Назвати і розкрити принципи побудови програм навчання і виховання для дітей дошкільного віку з обмеженими психофізичними можливостями.
12. Розкрити основні принципи побудови програм навчання і виховання дітей дошкільного і шкільного віку з порушеннями мовлення.
13. Охарактеризувати основні напрями комплексної корекційно-педагогічної роботи дітей з обмеженими психофізичними можливостями в закладах охорони здоров'я.
14. Розкрити психологічні особливості розвитку, навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення.
15. Особливості розвитку, навчання і виховання дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями в сім'ї.
16. Охарактеризувати особливості організації корекційно-педагогічної роботи з дітьми з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення.
17. Охарактеризувати особливості навчання і виховання та зміст логопедичної роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення у системі освіти.

Дисципліна „Методика психолого-педагогічної та медичної діагностики”

Курс має чітку професійну спрямованість у підготовці логопедів до роботи з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку та необхідності їх диференціювання від інших порушень. Сучасні логопеди повинні володіти різноманітними психодіагностичними методиками, а також уміти їх адаптувати та трансформувати до потреб практики.

Програмою курсу передбачається розгляд процесу психолого-педагогічного та медичного діагностування особистості з обмеженими психічними і фізичними можливостями як наслідку складних інтеграційних процесів індивідуального і соціального життя людини. Вивчаються психологічні, педагогічні і медичні підходи до розгляду феномена особистості з обмеженими психічними і фізичними потребами на системно-структурному, системно-функціональному, системно-генетичному рівнях. Розглядаються психологічні характеристики особистості з обмеженими психічними і фізичними потребами, її функції, структуру, різноманітні прояви; методики діагностики різноманітних якостей особистості.

Вимоги до знань та умінь:

Знати: особливості дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями; психодіагностичні методики; роль психологічних, педагогічних і медичних досліджень у розв'язанні практичних задач ранньої корекції, навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями.

Уміти: застосовувати комплексні методи вивчення психологічного стану дитини; використовувати методи психолого-педагогічного дослідження порушень і вад розвитку дітей в залежності від практичних потреб; діагностувати рівень розвитку дітей; розробляти психолого-корекційні програми та здійснювати їх.

Питання до державного екзамену:

1. Обґрунтувати значення консультативної роботи дефектологів і логопедів з профілактики порушень перебігу нормального розвитку та виникнення вад у дітей.

2. З'ясувати значення медичної діагностики, лікування й ЛФК у корекційно-педагогічній роботі з дітьми з обмеженими психофізичними можливостями.
3. Розкрити особливості роботи дефектолога і логопеда в закладах освіти і охорони здоров'я.

Дисципліна „Логоритміка з методикою“

Курс висвітлює начення занять з ритміки для розвитку просторових уявлень і моторики в дітей з психофізичними вадами. Вправи на орієнтування в просторі: марширування з високим підняттям колін, з відкиданням ніг, м'який, пружний крок, ходьба та біг з підскоками, з присіданнями, перешиккування в різні фігури. Ритміко-гімнастичні вправи. Вправи на координацію рухів. Вправи на розслаблення м'язів. Вправи з дитячими музичними інструментами. Ігри під музику. Танцювальні вправи. Танець і танок.

Вимоги до знань та умінь:

Знати: правила підготовки дітей до занять з ритміки, методи навчання їх знаходити місце в строю, займати вихідне положення, ходити вільним кроком, рухатись по залі, ритмічно виконувати нескладні рухи; загальнорозвиваючі вправи: як визначати потрібний напрямок руху, рухатись під музичний аккомпанемент, вміти розрізняти основні характерні рухи танців різних народів.

Уміти: проводити вправи на координацію рухів, на розслаблення м'язів; проводити ігри під музику, танцювальні вправи; навчати ритмічно виконувати танцювальні рухи під музику; проводити музичні ігри з предметами, співом чи мовним супроводом; проводити загальнорозвиваючі вправи під музику в певному ритмі та темпі; навчати основним характерним рухам танців, складати танцювальні вправи.

Питання до державного екзамену:

1. Охарактеризувати логоритміку як науку, її значення в корекційно-педагогічній роботі з дітьми із обмеженими психофізичними можливостями.

Дисципліна „Основи сурдопедагогіки”

Сурдопедагогіка вивчає процес виховання, навчання, корекції, соціальної реабілітації дітей з порушеннями слуху. Головна мета курсу "Основи сурдопедагогіки" — ознайомити студентів з основами сурдопедагогіки, як однією з галузей дефектології, яка вивчає особливості виховання, навчання та шляхи трудової адаптації осіб з вадами слуху, з'ясовує об'єктивні закономірності фізичного і психічного розвитку таких дітей, визначає потенційні можливості їхнього розвитку, виявляє причини виникнення порушень слухового аналізатора, їх профілактику, розробляє основні методи та принципи корекційної роботи у спеціальних освітніх закладах. Цей курс охоплює історію становлення зарубіжної та вітчизняної сурдопедагогіки. Вивчає сучасні методи дослідження слуху, розробляє принципи і методи особистісно-орієнтованого навчання та виховання дітей з вадами слуху.

Вимоги до знань та умінь

Знати: закономірності і особливості розвитку осіб з порушеннями слуху та різною структурою мовленнєвого дефекту (порушення звуковимови, системні порушення мовлення, порушення темпу і ритму мовлення, порушення голосу, порушення писемного мовлення); методики роботи з слабочуючими та глухими дітьми дошкільного віку; методики корекційно-навчальної роботи з дітьми з

порушеннями слуху; зміст програмного навчання; методи корекції психофізичних недоліків дітей з порушеннями слуху.

Уміти: застосовувати на практиці теорію навчання та виховання осіб з порушеннями слуху, здійснювати моральне, естетичне, трудове виховання з метою повної трудової і соціальної адаптації дітей; здійснювати корекцію психофізичних недоліків дітей у навчально-виховному процесі; застосовувати методи психолого-педагогічного вивчення дітей з порушеннями слуху з метою науково обґрунтованого індивідуального підходу.

Питання до державного екзамену:

1. Охарактеризувати дітей із порушеннями слуху та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
2. Висвітлити особливості логопедичної роботи при порушеннях слуху у дітей.

Дисципліна „Основи олігофренопедагогіки”

Курс висвітлює загальні основи олігофренопедагогіки; розумово відсталі діти є об'єктом вивчення, виховання та навчання. Навчання, виховання, розвиток і корекція як єдиний педагогічний процес. Дошкільне виховання та навчання розумово відсталих дітей. Принципи і методи розвитку сприймання, уваги, пам'яті, мислення, діяльності розумово відсталих дошкільників. Сутність та принципи навчання в допоміжній школі; методи навчання та форми організації навчання. Трудове навчання у допоміжній школі. Профорієнтаційна робота, естетичне, фізичне та трудове виховання, позакласна робота в допоміжній школі.

Методична робота в школі. Внутрішньошкільний контроль за навчально-виховним процесом в допоміжній школі.

Вимоги до знань та умінь

Знати: загальні основи дошкільної та шкільної олігофренопедагогіки; сутність та принципи навчання в допоміжній школі; методики роботи з розумово відсталими дітьми дошкільного віку; методики корекційно-навчальної роботи з школярами, що мають вади інтелектуального розвитку; зміст програми навчання; елементи проблемного та частково-пошукового методів; методи корекції психофізичних недоліків розумово відсталих дітей.

Уміти: застосовувати на практиці теорію навчання та виховання розумово відсталих дітей, формувати в дітей дбайливе ставлення до природи, здійснювати моральне, естетичне, трудове виховання з метою повної трудової і соціальної адаптації учнів; здійснювати корекцію психофізичних недоліків розумово відсталих дітей у навчально-виховному процесі; застосовувати методи психолого-педагогічного вивчення дітей з метою науково обґрунтованого індивідуального підходу; використовувати методи спостереження та прості шкільні досліди; застосовувати всі методи корекції у відповідності до зони найближчого розвитку дітей; застосовувати технічні засоби навчання, використовувати засоби наочності; застосовувати елементи програмованого навчання.

Питання до державного екзамену:

1. Охарактеризувати дітей з обмеженими розумовими можливостями та назвати загальні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.

2. Розкрити специфіку логопедичної роботи при порушеннях розумового розвитку дітей.

Дисципліна „Тифлопедагогіка”

Розглядає загальні основи тифлопедагогіки, особливості розвитку слабозорих і сліпих діти як об'єкт вивчення, виховання та навчання. Організацію дошкільного виховання та навчання слабобачучих і сліпих дітей. Принципи і методи розвитку сприймання, уваги, пам'яті, мислення, діяльності слабозорих і сліпих дітей дошкільників. Сутність та зміст навчання в спеціальному дошкільному закладі й спеціальній школі; методи навчання та форми організації. Сутність, мета, задачі та принципи виховання слабозорих і сліпих дітей. Профорієнтаційну роботу, естетичне, фізичне та трудове виховання, позакласну роботу в спеціальній школі.

Вимоги до знань та умінь

Знати: загальні основи дошкільної та шкільної тифлопедагогіки; сутність та принципи навчання в спеціальній школі; методики роботи з слабобачучими і сліпими дітьми дошкільного віку; методики корекційно-навчальної роботи з школярами, що мають вади зору; елементи програмованого навчання; методи корекції психофізичних недоліків зору дітей.

Уміти: застосовувати на практиці теорію навчання та виховання дітей слабобачучих та сліпих, здійснювати моральне, естетичне, трудове виховання з метою повної трудової і соціальної адаптації дітей; застосовувати методи психолого-педагогічного вивчення дітей з метою науково обґрунтованого індивідуального підходу; використовувати методи спостереження;; застосовувати всі методи навчання у відповідності до зони найближчого розвитку дітей;

застосовувати технічні засоби навчання, використовувати засоби наочності.

Питання до державного екзамену:

1. Охарактеризувати дітей із порушеннями зору та назвати основні психолого-педагогічні особливості їх розвитку.
2. Розкрити специфіку логопедичної роботи при порушеннях зору у дітей.

Дисципліна „Відбір дітей в логопедичні установи”

Курс вивчає виявлення мовних порушень та їх диференційна діагностика у дітей. Причини виникнення та методи корекції. Оптимальні вікові терміни виявлення дітей з різними порушеннями мовлення та своєчасна організація логопедичної корекції. Пропедевтична робота у дошкільних закладах. Вивчення особливостей розвитку дітей з порушеннями мовлення у дошкільному віці. Розробка організаційних питань та відповідної документації. Рекомендації до зарахування дошкільників в спеціальні групи для дітей з порушенням мовлення. Відбір дітей на логопедичні пункти при загальноосвітніх школах. Комплектування спеціальних шкіл для дітей з порушенням мовлення. Рекомендації щодо обстеження дітей.

Вимоги до знань та умінь

Знати: діагностику мовленнєвих порушень та диференційну діагностику дітей з мовленнєвими порушеннями; оптимальні строки виявлення різних мовленнєвих порушень; взаємозв'язок між усним (у дошкільному) та письмовим (у школі) мовленням; особливості розвитку дітей з порушеннями мовлення у дошкільному та шкільному віці; корекційні прийоми, спрямовані на попередження дефектного становлення

мовлення та вторинних проявів; відбір дітей з порушенням мовлення в дитячі установи; показання до зарахування дітей на логопедичні курси.

Уміти: проводити діагностику та диференційну діагностику мовленнєвих порушень дітей дошкільного та шкільного віку; розробляти методи навчання дошкільників з урахуванням різних мовленнєвих порушень; здійснювати корекцію вад мовлення та вторинних проявів; проводити відбір дітей за рівнями і показниками розвитку мовлення в спеціалізовані групи садків для дітей з мовленнєвими вадами; відбір дітей на логопедичні пункти при загальноосвітніх школах; комплектування дітей в спеціальні школи для дітей з порушеннями мовлення; надавати рекомендації педагогам і батькам.

Питання до державного екзамену:

1. Розкрити критерії і показники відбору дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями до спеціальних закладів.
2. Розкрити критерії і показники відбору дітей з порушеннями мовлення до спеціальних закладів.
3. Назвати основні етапи логопедичного обстеження дітей та розкрити їх зміст.

Освітньо-кваліфікаційні вимоги до спеціалістів

1. Загальні вимоги

Спеціаліст повинен:

- бути обізнаним з основними світоглядними теоріями та концепціями в галузі гуманітарних і соціально-

- економічних наук, використовувати методи цих наук у професійній і громадській діяльності;
- знати етичні і правові норми, які регулюють відносини між людьми, відношення людини до навколишнього середовища;
 - розуміти основні проблеми своєї професії, що визначають конкретні напрями і зміст його діяльності;
 - володіти сучасними методами наукових досліджень на рівні, необхідному для вирішення практичних задач, що постають при виконанні професійних обов'язків;
 - володіти навичками наукової організації праці, бути обізнаним з можливостями і методами застосування комп'ютерної техніки в своїй професійній діяльності;
 - мати достатню підготовку для аналізу ефективності педагогічної діяльності, самостійної розробки або модифікації методик і використання їх в практичній діяльності;
 - володіти розвинутою культурою мислення, вміти ясно і логічно висловлювати свої думки як усно, так і письмово.
 - отримати підготовку з дисциплін гуманітарного циклу та фундаментальних фахових дисциплін.
 - отримати теоретичну і практичну фахову підготовку з професійно-орієнтованих дисциплін психолого-педагогічного циклу та проходить педагогічну практику.
 - отримати підготовку за освітньо-професійним рівнем "Спеціаліст", що передбачає поглиблене вивчення базових дисциплін з відповідного фаху, виконання курсових робіт практичного або дослідницького характеру.
 - спеціаліст логопед повинен володіти знаннями, вміннями і навичками логопедичної корекції та реабілітації які необхідні для формування цілісної особистості дитини з

особливими освітніми потребами, чим сприяти соціально-економічному та освітньо-культурному розвитку України у світовому співтоваристві, усвідомлювати свою професійну та громадянську роль у цих процесах.

2. Вимоги до знань та вмінь за дисциплінами відповідних циклів

2.1. Вимоги з циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін

Спеціаліст повинен:

- уміти використовувати і складати нормативні і правові документи, які стосуються майбутньої професійної діяльності, вживати необхідні заходи до відновлення порушених прав;
- розуміти значення корекційного впливу на розвиток дитини з обмеженими психічними і фізичними можливостями для адаптації і достойного життя в суспільстві;
- знати основи загальної педагогіки і психології, фізіології, гігієни праці і виробничої санітарії, вдосконалення якостей власної особистості;
- володіти синтезом медико-біологічних і психолого-педагогічних знань, системою практичних вмінь і навичок розвитку, навчання і виховання дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями для забезпечення збереження і зміцнення здоров'я;
- основи основи техніки безпеки в навчально-виховних закладах, заходи пожежної профілактики;

- володіти основами організації навчально-корекційної діяльності дітей з обмеженими психічними і фізичними можливостями.

2.2. Вимоги до підготовки з циклу фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін

Спеціаліст з логопедії повинен знати:

- умови формування особистості з особливими освітніми потребами, її права на свободу вибору, відповідальність за життя й освіту;
- природу психіки дитини з обмеженими психічними і фізичними можливостями, основні психологічні функції й їх фізіологічні механізми, анатомію, фізіологію нервової системи, слухового та зорового аналізаторів, органів мовлення;
- основні хвороби нервової системи, психічні захворювання: причини виникнення, прояви, закономірності перебігу, методи профілактики і лікування; патологію органів слуху, зору, мовлення;
- загальні закономірності вікового анатомо-фізіологічного розвитку дітей дошкільного та шкільного віку, методи і прийоми впливу на особистість дітей з особливими освітніми потребами, моделювання індивідуального педагогічного процесу;
- основні закономірності психічного розвитку в конкретних його проявах на різних етапах онтогенезу, особливості вищої нервової діяльності та закономірності розвитку дітей з особливими потребами;

- методи діагностики рівня розвитку дітей з особливими освітніми потребами, правила складання психологічної характеристики особистості дитини з обмеженими психічними і фізичними можливостями, інтерпретації власної об'єктивної думки про її стану;
- співвідношення впливу спадковості і соціального середовища, роль і значення національних і культурно-історичних факторів у навчанні і вихованні дітей з особливими освітніми потребами;
- основні положення Концепції про права дитини, основні законодавчі документи: Конституція України, Закон „Про освіту“, Державна програма „Діти України“, „Концепція спеціальної освіти осіб з психічними та фізичними вадами в Україні“ та нормативні акти з питань безпеки життєдіяльності, охорони праці в освітній галузі;
- прийоми застосування сучасних педагогічних програмних засобів та мультимедійних технологій в навчальному процесі.

2.3. Вимоги до підготовки з циклу вибіркових професійно-орієнтованих дисциплін

Спеціаліст з логопедії повинен знати:

- місце логопедії серед педагогічних наук, соціальну значимість професії логопеда, особливості спеціальності;
- поняття про мову як суспільне явище; взаємозв'язок мови і мислення; поняття системи і структури мови; значення письма в людському

- суспільстві та етапи його розвитку; основні закономірності дитячого мовлення;
- державну політику стосовно організації навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, інтеграційні процеси, які відбуваються в країні по відношенню до дітей з фізичними та інтелектуальними вадами;
 - методи психолого-педагогічного вивчення дітей, принципи здійснення науково обґрунтованого індивідуального підходу в навчанні дітей з особливостями психофізичного розвитку;
 - нормативні вимоги до комплектування спеціальних закладів для дітей з порушеннями психофізичного розвитку, вимоги до організації роботи психолого-медико-педагогічних комісій;
 - класифікацію, етіологію мовних порушень у різних групах дітей з обмеженими психофізичними можливостями;
 - психолого-педагогічні характеристики форм недиференційованої та диференційованої розумової відсталості та тенденції розвитку цих дітей;
 - клініко-психологічну характеристику дітей із ЗПР конституційного, соматогенного, психогенного, церебрально-органічного походження; психічний і соціальний розвиток дітей з різними формами ЗПР;
 - особливості сім'ї, які мають дітей з особливими освітніми потребами;
 - загальні основи дошкільної та шкільної корекційної роботи; методики роботи з дітьми з особливими

- освітніми потребами дошкільного віку; сутність та принципи навчання в спеціальній школі;
- методику викладання шкільних предметів в спеціальній школі, відповідні програми, структуру уроків, методи активізації пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами;
 - загальну характеристику різного роду мовленнєвих порушень, які зустрічаються у дошкільному та шкільному віці та шляхи їх подолання;
 - методики вивчення стану розвитку усного та письмового мовлення дітей різного віку, загальні принципи та прийоми їх усунення у дітей з мовленнєвими порушеннями;
 - методи та прийоми логопедичної роботи;
 - вимоги до відбору дітей з порушенням мовлення в дитячі установи; показання до зарахування дітей в логопедичні групи.

Критерії оцінювання знань:

Загальна оцінка є комплексною і включає результати оцінювання науково-теоретичних знань і умінь нормативних і вибіркового навчальних дисциплін відповідно до напрямку підготовки (0101 педагогічна освіта), навчального плану спеціальності („Дефектологія. Логопедія”), та вимог освітньо-кваліфікаційного рівня (7.010106 спеціаліст). Оцінюючи результати складання комплексного екзамену важливо враховувати наступні чинники:

- ✓ обізнаність з основними світоглядними теоріями та концепціями в галузі спеціальної педагогіки;
- ✓ знання державно-правових документів, науково-методичної літератури в галузі спеціальної педагогіки;

- ✓ рівень теоретичної підготовки студентів в галузі спеціальної педагогіки;
- ✓ рівень сформованості практичних професійно-педагогічних умінь та володіння методикою логопедичної роботи;
- ✓ знання професійних обов'язків логопеда й особистісних якостей;
- ✓ змістовність та якість відповідей на конкретні питання;
- ✓ знання норм педагогічної етики і трудової дисципліни.

Оцінювання результатів складання екзамену:

Оцінка **“відмінно”** ставиться за чітку, якісно змістовну відповідь, знання понятійно-категоріального апарату, обізнаність з основними світоглядними теоріями та концепціями в галузі спеціальної педагогіки, що свідчить про володіння науково-теоретичними знаннями й практичними вміннями організації корекційної роботи, основними методами і прийомами логопедичної роботи з дітьми з різними вадами мовного розвитку, формами і засобами проведення просвітницької й консультативної роботи, творчим відношенням до професії.

Оцінка **“добре”** ставиться за повну, змістовну відповідь, що свідчить про володіння науково-теоретичними знаннями й практичними вміннями організації корекційної роботи, основними методами і прийомами логопедичної роботи з дітьми з різними вадами мовного розвитку в цілому, проте з незначними неточностями у висвітленні теоретичних питань та помилками при конкретному висвітленні практичних методів і прийомів логопедичної корекції відповідно видів порушеного мовлення.

Оцінка “задовільно” ставиться за відповідь на основні питання білету в цілому, але без достатньо глибокого знання понятійно-категоріального апарату спеціальної педагогіки і основ організації корекційної роботи з дітьми з порушеннями мовлення.

Оцінка “незадовільно” ставиться за не змістовну відповідь на основні питання білету в цілому, без достатньо чіткого знання понятійно-категоріального апарату логопедії і основ організації корекційної роботи з дітьми з порушеннями мовлення.

Рекомендована література

1. Бондар В. Основні напрямки та перспективи розвитку дефектологічної науки в Україні // “Дефектологія”, 1999 - № 3. – С.2-6.
2. Подкорытов В.С. Станет ли больной ребенок на Украине правилом, а здоровый исключением? // «Практична психологія та соціальна робота», 1998. - №6-7. – С.66-69.
3. Мастюкова Е.М., Московкина А.Г. Они ждут нашей помощи. – М., 1991.
4. Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников. — М., 1985.
5. Жукова Н.С, Мастюкова Е.М., Филочева Т.Б. Преодоление задержки речевого развития у дошкольников. — Екатеринбург, 1998.
6. Забрамная С.Д. Отбор умственно отсталых детей в специальные учреждения. — М.,1989.
7. Иншакова О.Б. Альбом для логопеда. — М., 1998.

8. Катаева А.А., Стребелева Е.А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников. — М., 1993.
9. Коррекционная педагогика / Под ред. Б.П. Пузанова. — М., 1999.
10. Лалаева Р.И. Нарушения чтения и пути их коррекции у младших школьников. — СПб., 1998.
11. Лалаева Р.И. Логопедическая работа в коррекционных классах. — М., 1998.
12. Лалаева Р.И., Серебрякова Н.В. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников. — СПб., 1999.
13. Лапшин В.А., Пузанов Б.П. Основы дефектологии. — М., 1993.
14. Логопедия / Под ред. Л.С. Волковой и С.Н. Шаховской. — М., 1998.
15. Миронова С.А. Логопедическая работа в дошкольных учреждениях и в группах для детей с нарушениями речи. — М., 1993.
16. Петрова В.Г., Белякова И.В. Кто они, дети с отклонениями в развитии? — М., 1998.
17. Пожиленко Е.А. Волшебный мир звуков: Пособие для логопедов. — М., 1999.
18. Понятийно-терминологический словарь логопеда / Под ред. В.И. Селиверстова. — М., 1997.
19. Практикум по детской логопедии / Под ред. В.И. Селиверстова. — М., 1995.
20. Садовникова И.Н. Нарушения письменной речи в их преодолении у младших школьников. — М., 1997.
21. Селиверстов В.И. и др. Речевые игры с детьми. — М., 1994.

22. *Селиверстов В.И.* Заикание у детей. Психокоррекционные и дидактические основы логопедических занятий. — М., 1994.
23. *Успенская Л.П., Успенский М.Б.* Учитесь правильно говорить: В 2 ч. — М., 1995.
24. *Филичева Т.Б., Чевелева Н.А., Чиркина Г.В.* Нарушение речи у детей. — М., 1993.
25. *Филичева Т.Б., Чиркина Г.В.* Подготовка к школе детей с общим недоразвитием речи в условиях специального детского сада. — М., 1991.
26. *Филичева Т.Б., Чиркина Г.В.* Коррекционное обучение и воспитание детей 5-летнего возраста с общим недоразвитием речи. — М., 1993.
27. *Фомичёва М.Ф.* Воспитание у детей правильного произношения. — М., 1997.
28. *Хватцев М.Е.* Логопедическая работа с дошкольниками. — СПб., 1996.
29. Хрестоматия по логопедии: В 2 т. / Под ред. Л.С. Волковой и В.И. Селиверстова. — М., 1997.
30. *Худенко Е.Д.* Практическое пособие по развитию речи: В 2 ч. — М., 1994.
31. *Худенко Е.Д., Мельникова Т.С., Шаховская С.Н.* Как научить ребенка думать и говорить. — М., 1993.
32. *Ястребова А.В., Бессонова Т.П.* Инструктивно-методическое письмо о работе учителя-логопеда логопедического пункта при общеобразовательных учреждениях. — М., 1996.
33. *Ястребова А.В., Спирина Л.Ф., Бессонова Т.П.* Учителю о детях с недостатками речи. — М., 1997.
34. *Акимова М.К., Козлова Т.В.* Психологическая коррекция умственного развития школьников.: Учеб. Пособие для

- студ. высш. пед. учеб. заведений. – 2-е изд., стер. – М.: Изд. Центр Академия, 2002.
35. Штрасмайер В. Обучение и развитие ребенка раннего возраста.: Учеб. Пособие для студ. высш. и сре. пед. учеб. заведений.: Пер. с нем. А.А. Михлина, Н.М. Назаровой. – М.: Изд. Центр Академия, 2002.
36. Степанова О.А. и др. Методика игры с коррекционно-развивающими технологиями: Учебн. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Под ред. Г.Ф. Кумариной. – М.: 2003.
37. Миссуловин Л.Я. Патоморфоз заикания. Изменение картины возникновения и течения заикания, особенности коррекционной работы: Учеб. пособие. – СПб.: изд. «Союз», 2002.
38. Выготский Л.С. Основы дефектологии. – СПб. Изд. «Лань» - 2003.
39. Кащенко В.П. педагогическая коррекция: Исправление недостатков характера у детей и подростков: Пособие для студ. Сред. и высш. пед. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2000.
40. Психолого-медико-педагогическая консультация: методические рекомендации / науч. Ред. Л.М. Шипицына. – 2-е изд., доп. – СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2002.
41. Логопедия: методические традиции и новаторство \ Под ред. С.Н.Шаховской, Т.В. Волосовец. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003.
42. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитись? Методичний посібник, присвячений питанням психолого-педагогічної допомоги молодшим школярам із труднощами у навчанні. – К.: "Видавництво „Початкова школа“, 2003.

43. Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г., Романенко О.В., Скрипка Н.С. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем у реабілітаційному центрі. Навчально-методичний посібник. К.: 2003.
44. Марилов В.В. Общая психология: Учеб. пособие для студ. Высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002.
45. Седых Н.А. воспитание правильной речи у детей: Практическая логопедия. – Д.: «Издательство Сталкер», 2003.
46. Парамонова Л.Г. Как воспитать гения? Логопедия для всех / М.: ООО«Издательство АСТ», 2002.
47. Гегелия Н.А. Исправление недостатков произношения у школьников и взрослых: Пособие для логопеда. – М.: гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 1999.
48. Нищева Н.В. Будем говорить правильно. Дидактический материал для коррекции нарушений звукопроизношения. – СПб: ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2002.

Список джерел, якими можна користуватися на державному екзамені:

1. Хрестоматия по логопеди: В 2 тт. Т.І / Под ред. Л.С. Волковой, В.И. Селиверстова — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. — 560 с.
2. Хрестоматия по логопеди: В 2 тт. Т.ІІ / Под ред. Л.С. Волковой, В.И. Селиверстова — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. — 656с.
3. Науково-методичний журнал “Дефектологія” — К.: Педагогічна преса, 1995 – 2006 р.

4. Програма комплексного державного екзамену “Дефектологія. Логопедія” для студентів вищих навчальних закладів стаціонарної й заочної форми навчання зі спеціальності 7.01.01.06 “Дефектологія. Логопедія” психолого-педагогічного факультету /Автори-укладачі: Н.Г. Пахомова, Л.О. Федорович — Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка., 2006. — 24 с.

З м і с т

Пояснювальна записка	3
.....	3
Основний зміст	4
.....	4
Освітньо-кваліфікаційні вимоги до спеціалістів.....	17
Критерії оцінювання знань.....	20
Рекомендована література	21
.....	21
Список джерел якими можна користуватися на державному екзамені.....	24
Зміст.....	24
.....	24